

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕПОЗИТАРІЮ НА РЕЙТИНГ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Левченко Н.П.

Науково-технічна бібліотека

Національного університету харчових технологій (м. Київ)

У статті розглядаються найбільш відомі світові рейтинги вищих навчальних закладів, а також аналізуються основні критерії Webometrics за 2014 рік та вплив інституційного репозитарію на позиції вищого навчального закладу.

Ключові слова: світові рейтинги університетів, Webometrics та його критерії, відкритий доступ, інституційний репозитарій.

Сьогодні, коли світ переживає період формування інформаційного суспільства, побудованого на знаннях, упровадження високих технологій, країна, яка буде володіти такими технологіями, найближчими роками посідатиме провідне місце у світовій економіці. Вищі навчальні заклади є осередками, де зароджуються і розвиваються перспективні технології майбутнього.

Пріоритетом сьогодення є підвищення якості підготовки фахівців, здатних забезпечити процеси розвитку всіх сфер діяльності суспільства. У цьому контексті важливим є врахування загальних тенденцій, створення адекватного інформаційно-освітнього середовища, орієнтованого на реалізацію цілей навчальної діяльності як ефективного механізму отримання якісних знань й адаптації їх до потреб суспільства. Серед головних особливостей даного процесу - інформатизація всіх сфер діяльності вищого навчального закладу, запровадження комп'ютерних технологій, розробка електронних навчальних ресурсів, формування електронних бібліотек, розвиток дистанційного навчання та інформаційних центрів.

Інтернет докорінно змінив практичні та економічні реалії поширення наукових знань і культурної спадщини.

Всесвітня павутина створила можливість для всебічного та інтерактивного відображення людського знання, поширювати культурну спадщину та гарантувати доступ з будь-якого місця в світі [7].

Доступ до українських та світових електронних інформаційних ресурсів є

неодмінною складовою підтримання належного рівня вищої освіти України. Неможливо уявити сучасний університет без доступу до електронних баз даних та належних умов ефективного їх використання.

Основна роль у вирішенні цього важливого завдання належить бібліотекам шляхом створення власних електронних ресурсів, які вміщують навчальні та наукові здобутки університетів, і є складовою загального інформаційного простору та основою оцінювання вагомості навчального закладу в освітньому просторі.

При цьому, одним із вагомих інструментів контролю та підвищення якості вищої освіти стало дослідження рейтингів вищих навчальних закладів.

До найбільш відомих рейтингів відносять: Шанхайський рейтинг (ARWU); Рейтинг QS World University Rankings; Рейтинг «ТНЕ» (The Times Higher Education World University Rankings); Рейтинг «Вебометрикс» (Webometrics).

Так, академічний рейтинг університетів світу ARWU використовує для рейтингу шість показників: число випускників-лауреатів Нобелівської премії (Alumni), число співробітників-лауреатів Нобелівської премії (Award), число найбільш часто цитованих дослідників по всіх предметних областях (HiCi), число статей, що опубліковані в журналах Nature та Science, число статей, проіндексованих в Science Citation Index - Expanded та Social Sciences Citation Index, виробництво на душу населення за попередніми показниками (PCP). Слід зазначити, що жоден український університет не потрапив до рейтингу 2014 року [3].

При складанні рейтингу QS World University Rankings розробники взяли за основу декілька основних критеріїв діяльності вищого навчального закладу: репутація в академічному середовищі, цитованість наукових публікацій представників університету, співвідношення кількості викладачів і студентів, ставлення роботодавців до випускників, а також відносна чисельність іноземних викладачів та студентів. Цього року до рейтингу включено шість [українських вищих навчальних закладів](#), це Харківський національний університет ім. Каразіна; Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка; Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут»; Сумський державний університет; Донецький державний університет та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут».

Аналіз діяльності навчальних закладів за рейтингом «ТНЕ» складається із 13 показників. Основними оцінюючими критеріями є міжнародна студентська та викладацька мобільність, кількість міжнародних стипендіальних програм, рівень наукових досліджень, вклад в інновації, цитованість наукових статей, рівень освітніх послуг та ін..

Рейтинг вищих навчальних закладів Webometrics вважається одним з найавторитетніших у світі. Українські університети представлені в повному обсязі.

Характерною рисою рейтингу Webometrics є залучення великої кількості вищих навчальних закладів із багатьох країн світу. При цьому для аналізу відбираються як навчальні заклади, так і наукові установи, які мають власний мережевий домен.

Рейтинг Webometrics складається на основі аналізу чотирьох критеріїв: PRESENCE (присутність університету) – 20%, IMPACT (цитованість) – 50%, OPENNESS (відкритість ресурсів) – 15%, EXCELLENCE (науковий рівень) – 15%.

Згідно методології рейтингу, критерій PRESENCE визначає ступінь «потужності» і активності університету. Дані для оцінки веб-доменів за цим показником Webometrics отримує від пошукового сервера – Google.

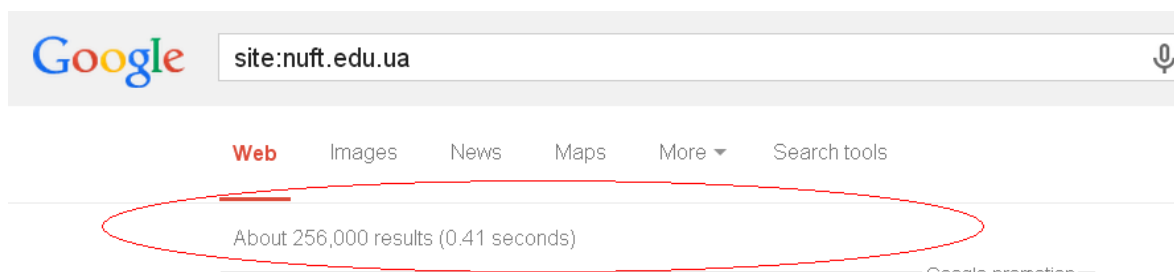
У тій же методології Webometrics передбачається, що йде аналіз університету як цілісного веб-домену з усіма субдоменами.

Сьогоднішнє життя бібліотек, в тому числі і вищих навчальних закладів, полягає в тому, що вони успішно продукують найцінніший товар сучасного суспільства – інформацію.

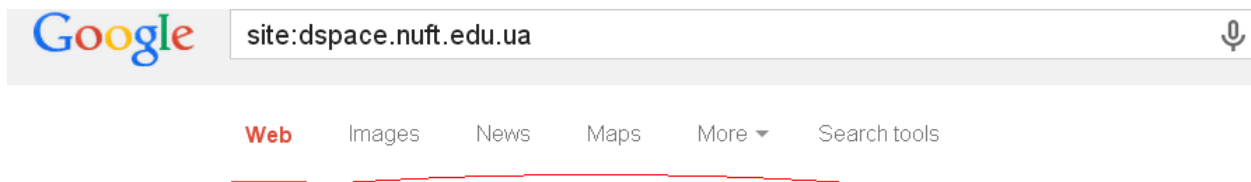
Більшість бібліотек підтримують репозитарії наукових публікацій працівників своїх установ. Науково-технічна бібліотека Національного університету харчових технологій не є винятком. Офіційно введений в дію у жовтні 2011 року Інституційний репозитарій університету (eNUFTIR), працює на програмному забезпеченні Dspace, зареєстровано субдомен для репозитарію dspace.nuft.edu.ua. Зареєстрований в директоріях відкритого доступу DOAR та ROAR.

Документи, представлені в інституційному репозитарії (eNUFTIR), впливають на показник PRESENCE, оскільки інституційний репозитарій є субдоменом університету.

Так, станом на 23.10.2014 року, дані домену університету site.nuft.edu.ua становлять 256000 результатів :

З них дані інституційного репозитарію site.dspace.nuft.edu.ua становлять 97500 результатів, що є вагомим внеском для визначення показника PRESENCE.

About 97,500 results (0.36 seconds)

Однією з переваг створення репозитарію стало суттєве зростання цитувань наукових праць співробітників університету, підвищення рейтингу бібліотеки та університету. Інституційний репозитарій переважно є інформаційною базою для визначення показника OPENNESS – як характеристики доступу до електронних ресурсів. При цьому, системою Google Академія індексуються повнотекстові наукові документи за останні п'ять років. Метою цього показника є врахування також нових публікацій.

Критерій EXCELLENCE враховує інформацію про кількість наукових статей, оглядів, доповідей, що Webometrics отримує від наукометричного порталу SCImago, який, в свою чергу, аналізує дані бази SciVerse Scopus. За цим показником враховуються виключно найкращі наукові публікації вищого навчального закладу, що входять в 10% найбільш цитованих робіт відповідного наукового напрямку. Тому для підвищення показників цього критерію важливо друкувати статті у рейтингових наукових журналах, а також розміщувати свої роботи в архівах відкритого доступу.

ІМПАКТ – найбільш вагомий критерій (50 %), який враховує показники цитованості ресурсів домену університету у ресурсах сторонніх доменів. При цьому, системи Majestic SEO та Ahrefs Site Explorer є постачальниками даних для його визначення. Критерій враховує не тільки кількість зовнішніх посилань, але й авторитетність ресурсу, з якого береться посилання. Важливим фактором збільшення зовнішніх посилань на домен вищого навчального закладу є наявність англійської версії домену та субдоменів. Тому однією із вимог щодо розміщення документів в інституційному репозитарії (eNUFTIR) було представлення на трьох мовах (українською, російською, та англійською) назви наукової роботи, анотації, та ключових слів.

Як результат, на кінець липня 2014 р. Національний університет харчових технологій в Webometrics займає 31 місце серед вищих навчальних закладів України та 4578 місце у світовому рейтингу, репозитарій університету за даними Webometrics – 10-те місце серед 39 репозитаріїв України [9].

ranking	World Rank	University	Det.	Presence Rank*	Impact Rank*	Openness Rank*	Excellence Rank*
26	3968	Zhytomyr Ivan Franko State University / Житомирський державний університет і Франка	→	372	9853	283	5442
27	4255	Kharkov National Academy of Municipal Economy	→	1434	10349	84	5442
28	4276	Zaporizhzhya National University / Запорізький національний університет	→	1194	8925	651	5442
29	4548	Odessa State Polytechnic University / Одеський національний політехнічний університет	→	5482	8773	680	4831
30	4554	Dnipropetrovsk National University of Railway Transport Academician V Lazaryan / Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту академіка В.Лазаряна	→	383	10252	1001	5442
31	4578	National University of Food Technologies Kyiv (Kiev) / Національний Університет Харчових Технологій	→	1860	10482	210	5442
32	4631	(3) Kyiv National University Trade and Economics Chernivtsi Trade and Economic Institute / Чернівецький торговельно-економічний інститут	→	7720	4415	3094	5442
33	4664	Sevastopol National Technical University	→	1243	9651	3257	4175
34	4747	National University Ostroh Academy / Національний університет Острозька академія	→	3012	9672	414	5442
35	4764	(1) Kyiv National Economic University Vadym Hetman / Київський національний економічний університет	→	2144	9732	1496	4831

Ukraine

ranking	World Rank	Instituto	Size	Visibility	Files Rich	scholar
1	130	Lviv Polytechnic National University Repository	104	809	134	6
2	193	Sumy State University Institutional Repository	125	657	54	83
3	225	Kharkov National Academy of Municipal Economy Repository	466	1017	108	9
4	260	Zhytomyr State University Library	611	819	368	39
5	331	Donetsk National Technical University Electronic Archive	249	982	122	111
6	333	Kharkiv National University Institutional Repository	304	841	275	139
7	440	National University of Ostroh Academy Digital Repository	953	1126	734	78
8	443	Ukrainian Academy of Banking National Bank of Ukraine Institutional Repository	585	1029	210	175
9	548	Volodymyr Dahl East-Ukraine National University Institutional Repository	665	1301	628	153
10	584	National University of Food Technologies Institutional Repository eNUFTIR	726	1484	236	141
11	592	Kyiv Mohyla Academy Institutional Repository	465	811	691	553
12	596	Luhansk Taras Shevchenko National University Digital Repository	1162	1453	906	87
13	612	Electronic Zhytomyr State Technological University Institutional Repository	994	1447	434	148

Проаналізувавши критерії Webometrics, можна з впевненістю стверджувати, що розвиток та підтримка інституційного репозитарію (eNUFTIR), його рейтинг відіграють вагомую роль у загальному рейтингу Національного університету харчових технологій.

Проведений аналіз показує, що основне завдання Webometrics полягає у мотивуванні наукових та навчальних закладів надавати відкритий доступ до своїх освітніх та наукових здобутків.

При цьому, завдання бібліотеки – накопичувати масив електронних документів і надавати відкритий доступ до них, створюючи та підтримуючи інституційні репозитарії. Бібліотека повинна бути невід’ємною та важливою структурою університету, яка впливає на його рейтингові показники. Результати роботи бібліотеки повинні задавати перспективи наукової діяльності навчального закладу, бути інформаційною основою, яка стимулює інноваційні зміни у вищому навчальному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белінська В. Інституційний репозитарій як інструмент інформаційного забезпечення навчальної, наукової та міжнародної науково-дослідницької діяльності ЧДІЕУ / В. Белінська, Н. Мороз // Вісн. Кн. палати. - 2013. - № 8(205). - С. 22-25.
2. Бакуменко Л. Корпоративні інституційні репозитарії бібліотек вищих навчальних закладів: відкритий доступ до наукових публікацій / Л. Бакуменко // Вісн. Кн. палати. - 2012. - № 10. - С. 18-22.
3. Світові рейтинги [Електронний ресурс] / Євро освіта: центр міжнародних проєктів НДІ прикладних інформаційних технологій. - Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/reyt-world/>, вільний (дата звернення 23.10.2014).
4. Солов'яненко Д. [Політика індексації видань у наукометричних базах даних Web of Science та SciVerse Scopus](#) / Денис Солов'яненко // Бібл. вісн. – 2012. – №1. – С.6.
5. Шемаєва Г. Перспективні напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів бібліотек / Бібл. вісн. – 2012. – №3. – С.3.
6. Ярошенко Т. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Тетяна Ярошенко // Бібл. вісн. – 2011. – №5. – С.8.
7. Open Access [electronic resource] - Mode of access: <http://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration/> - Time from screen
8. Ranking web of Universities [Електронний ресурс] / [Webometriks.Info](#). – Режим доступу: <http://www.webometrics.info/en/world>, вільний (дата звернення 23.10.2014). - Заголовок з екрана. – Мова: англ. – Останнє поновлення: липень 2014 р.
9. Ranking Web of Repositories [Електронний ресурс] / [Webometriks.Info](#). – Режим доступу: <http://www.webometrics.info/en/world>, вільний (дата звернення 23.10.2014). - Заголовок з екрана. – Мова: англ. – Останнє поновлення: липень 2014 р.